

800-403
28/05/2014
O/D

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

DATUM: 28 MEI 2014

DE MINISTER VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP.

Gelet op de artikelen 3 en 4 van de Monumentenwet 1988 (Staatsblad 1988 nr. 638);

Gehoord de gemeente waarin de hierna te noemen onroerende zaak is gelegen;
Gehoord gedeputeerde staten van de provincie waarin de hierna te noemen onroerende zaak is gelegen, indien dit zich bevindt buiten de in artikel 20a, eerste lid, van de Wegenverkeerswet 1994 (Staatsblad 1994 nr. 475) bedoelde bebouwde kom;
Gehoord de Raad voor cultuur;

BESLUIT

De als volgt aan te duiden onroerende zaak aan te wijzen als beschermd monument:

Provincie : Groningen
Gemeente : Appingedam

Monumentnummer : 532050

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats : Appingedam
Straat : Harkenrothstraat
Huisnummer : 2

KADASTRALE AANDUIDING EN KADASTRALE TENAAMSTELLING

Kad. Gemeente : Appingedam
Sectie : G
Nummer : 2289

Soort recht : Recht van eigendom
Gerechtigd : Kerkvoorgdijraad van Molukse kerken

Straat : Harkenrothstraat 2 p/a
Woonplaats : 9902 JM Appingedam

Soort recht : Verzoeker
Gerechtigde : Stichting Oude Groninger Kerken
Straat : Coehoornsingel 14
Woonplaats : 9711 BS Groningen

OMSCHRIJVING

Kerkgebouw 'Eben Haëzer' met kavelinrichting.

Voor de overwegingen die aan dit besluit ten grondslag liggen, wordt verwezen naar de bij dit besluit gevoegde bijlage, die geacht moet worden in dit besluit te zijn herhaald en opgenomen, alsmede naar de bovengemelde omschrijving.

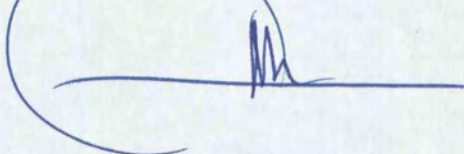
Een afschrift van dit besluit zal, onder gelijke dagtekening, worden verzonden aan:

- Kerkvoogdijraad van Molukse Kerken
Harkenrothstraat 2 p/a
9902 JM APPINGEDAM
- Stichting Oude Groninger Kerken
Coehoornsingel 14
9711 BS GRONINGEN
- Provincie Groningen
- Gemeente Appingedam

Burgemeester en wethouders van de gemeente waarin het monument is gelegen, leggen dit besluit op de secretarie ter inzage. De burgemeester maakt de terinzagelegging op de gebruikelijke wijze bekend.

Een belanghebbende kan tegen dit besluit binnen zes weken na de dag waarop het besluit hem is toegezonden schriftelijk bezwaar maken. De belanghebbende dient daartoe een bezwaarschrift in bij de minister van OCW, onder vermelding van "Bezwaar", ter attentie van DUO, Postbus 606, 2700 ML in Zoetermeer. Meer informatie over het maken van bezwaar vindt u op www.bezwaarschriftenocw.nl.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
namens deze,
de directeur van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed,

A handwritten signature in blue ink, consisting of a large, sweeping loop followed by a series of smaller, sharp, vertical strokes.

drs. Cees van 't Veen

ORB
dep

BESLUITMOTIVERING

- maakt deel uit van het besluit

Betreffende : Molukse Kerk 'Eben Haëzer'
Naam :
Gemeente : Appingedam
Plaats : Appingedam
straat en huisnummer: : Harkenrothstraat 2 (9902 JM)
Monumentnummer : 532050

AANLEIDING

Het verzoek tot aanwijzing als beschermd monument is bij brief d.d. 24 december 2011 ingediend door de Stichting Oude Groninger Kerken.

Op 10 januari 2012 is de aanwijzingsprocedure, bedoeld in de Monumentenwet 1988 (artikel 3), gestart.

Dit aanwijzingsverzoek kwam binnen net voordat een wijziging van de Monumentenwet in werking trad waarbij werd bepaald dat aanwijzingsverzoeken (met bijbehorende mogelijkheden van bezwaar en beroep) niet meer mogelijk (zouden) zijn.

AANWIJZINGSBELEID

Vanaf 1 januari 2009 geldt de Beleidsregel aanwijzing beschermde monumenten 2009, beleidsregel van de Minister van OCW van 18 december 2008, Staatscourant 5 januari 2009, nr. 169 (hierna: Beleidsregel 2009).

Op grond van de Beleidsregel 2009 (artikel 5, eerste en tweede lid) vindt aanwijzing als beschermd monument plaats van een monument dat is vervaardigd vanaf 1940, indien:

- a. het monument is opgenomen in een aanwijzingsprogramma, of
- b. het monument
 1. vanwege zijn schoonheid, betekenis voor de wetenschap of cultuurhistorische waarde kan worden aangemerkt als een nationaal of internationaal erkend kenmerkend monument van de Nederlandse architectuur, stedenbouw, landinrichting, bouwtechniek of ruimtegebonden kunst; en
 2. vergelijkbare monumentale waarde heeft als de monumenten die behoren tot de ongeveer 100 meest waardevolle monumenten die zijn gebouwd in de periode van 1940 tot en met 1958, bedoeld in de Tijdelijke beleidsregel aanwijzing beschermde monumenten 2007 (artikel 3, onderdeel b).

In het onderhavige geval is het monument niet opgenomen in een aanwijzingsprogramma en zal het monument worden gewaardeerd op basis van het vermelde onder b., daarbij, op grond van artikel 7 van de Beleidsregel 2009, rekening houdend met de mate waarin het monument:

- a. een positief behoudsperspectief heeft, zowel technisch als functioneel, en
- b. een positieve invloed heeft op de kwaliteit van de ruimtelijke omgeving.

HOREN VAN BELANGHEBBENDEN

Ter voldoening aan het bepaalde in de Monumentenwet 1988 (artikel 3, vijfde lid), heeft het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Appingedam belanghebbenden op de hoogte gesteld van de aanwijzingsprocedure en hen in de gelegenheid gesteld zich te doen horen. De belanghebbenden, zoals de Stichting Oude Groninger Kerken en de eigenaar, Kerkvoogdijraad van Molukse Kerken, hebben zich reeds achter de aanvraag geschaard en om die reden heeft B&W afgezien van het formeel horen van de partijen.

ADVIES GEMEENTE

Burgemeester en Wethouders van de gemeente Appingedam hebben bij brief d.d. 4 juni 2012 positief geadviseerd ten aanzien van aanwijzing als beschermd monument.

B&W is het er mee eens dat de Molukse Kerk vanwege haar maatschappelijke functie, grote cultuurhistorische betekenis, gaafheid en authenticiteit, het waard is om een rijksbescherming te verkrijgen.

ADVIES PROVINCIE

Aan Gedeputeerde Staten is niet gevraagd te adviseren omdat het object binnen de bebouwde kom staat.

ADVIES RAAD VOOR CULTUUR

De Raad voor Cultuur heeft bij brief d.d. 21 januari 2014 positief geadviseerd ten aanzien van aanwijzing als beschermd monument.

Uit de beschrijving blijkt dat de Molukse Kerk Eben Haëzer gaaf en zeldzaam is. De raad onderschrijft de bevindingen van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en acht Eben Haëzer bijzonder, van grote cultuurhistorische waarde en van nationale betekenis.

WAARDERING

De Molukse Kerk te Appingedam heeft de vorm van een barak. Dit bouwtype is semipermanent en staat symbool voor de bijzondere omstandigheden waarin de Molukkers verkeerden: aan de ene kant gericht op terugkeer naar het vaderland met als ideaal de vorming van de R.M.S., aan de andere kant al licht geworteld in Nederlandse bodem met de beschikking over een eigen kerkgebouw, pal naast de Molukse woonwijk. Eben Haëzer prolongeert het ideaal van tijdelijkheid maar biedt ook een niet te miskennen indicatie van langdurige(r) vestiging. Vanuit dit perspectief bezit de Molukse Kerk bijzondere cultuurhistorische waarden.

Appingedam was de eerste gemeente in Nederland met een speciaal voor Molukkers gebouwde woonwijk en gaf opdracht tot de bouw van de Molukse Kerk (1960). Dit initiatief getuigt van een bijzondere beleidsinvulling ten gunste van een bevolkingsgroep die, sinds 1949 in Nederland, in 1960 al ruim een decennium in de maatschappelijke periferie was ondergebracht en niet tot nauwelijks in de Nederlandse samenleving opgenomen. Zodoende gaf de gemeente Appingedam een aanzet tot integratie van de Molukse gemeenschap in de maatschappij. Na een periode van ruim 50 jaar blijkt aan het initiatief van de gemeente Appingedam cultuurhistorische betekenis te kunnen worden toegekend.

De situering impliceert nauwe onderlinge verbondenheid tussen kerkgebouw en woonwijk: beide zijn in of omstreeks 1960 opgetrokken en sindsdien in maatschappelijk, sociaal en religieus opzicht onafgebroken sterk op elkaar betrokken.

Eben Haëzer is een onopvallend gebouw, sober en doelmatig en niet gelegen in een stads- of dorpscentrum, maar aan de rand van een woonwijk die uit de tijd van de Molukse Kerk dateert. Het monument staat in een eenvoudig plantsoen, op een gazon dat met een ligusterhaag van de omgeving is afgescheiden. Een tegelpad leidt aan twee zijden van/naar de kerk. In het gazon staan enkele Italiaanse populieren. De ingetogen aanleg vindt zijn weerklink in het karakter van de barakvorm en schraagt de visuele cohesie van het ensemble. Het geheel van aanleg en opstal heeft herkenbare historische identiteit en bezit ruimtelijke waarde.

Het kerkgebouw ontleent zijn betekenis voor de architectuurgeschiedenis en de bouwtechniek aan de a-typische architectuur, de gaafheid en de zeldzaamheid. Het betreft een van de oudste nog bestaande en functionerende Molukse kerkgebouwen in ons land (mogelijk het oudste). Plattegrond, hoofdvorm, indeling, materialisatie en detaillering van de Molukse Kerk zijn eenvoudig en overzichtelijk. In ontwerp en uitvoering is niet afgeweken van het archetype van een barak, ondanks dat het een religieus gebouw betreft: dat is een bijzonder architectuurhistorisch verschijnsel. De toepassing van de barak als kerkgebouw getuigt van onorthodox en pragmatisch inzicht en geldt als een vindingrijke benadering van architect J. Martini. De veelzijdige bruikbaarheid die de barak als bouwtype van oudsher kenmerkt, kreeg met de functie van kerkgebouw "Eben Haëzer" een nieuwe dimensie. De elementaire uitvoering duidt voorts op de schaarste aan beschikbare materialen en middelen die tijdens de periode van de Wederopbouw heerste. Het Rijk financierde de bouw, de uitvoering stond onder leiding van de Rijksgebouwendienst.

OVERWEGINGEN

Aan de overwegingen van de Monumentenwet 1988 ligt onder meer het meer betrekken van lagere overheden bij het behoud van monumenten ten grondslag. In de Memorie van Toelichting wordt het grote belang gememoreerd dat in de huidige wet wordt gehecht aan de inbreng van vooral de gemeente over de aanwijzing. Hoewel op rijksniveau over het al dan niet beschermen wordt beslist, komt aan de adviezen van de lagere overheden een invloedrijke plaats toe. Slechts op zwaarwegende gronden zal de minister van die adviezen kunnen afwijken. In dit geval bestaat daartoe geen aanleiding.

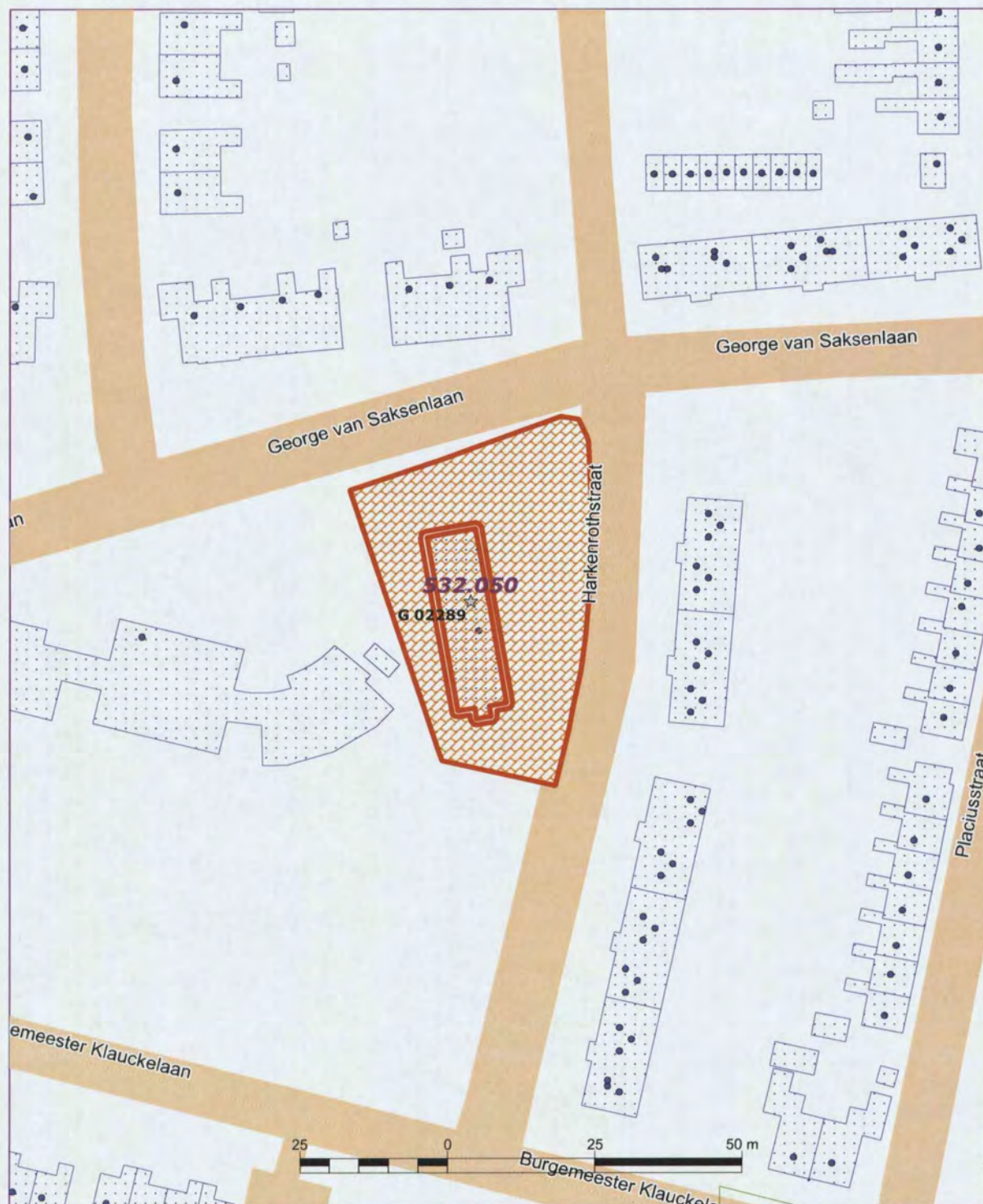
CONCLUSIE

De Molukse Kerk te Appingedam wordt als 90ste bouwwerk toegevoegd aan de selectie uit de periode van de Wederopbouw. "Eben Haëzer" is een essentieel toonbeeld van de cultuurhistorische en sociaalhistorische ontwikkeling uit de periode van de Wederopbouw in Nederland. Het verzoek van de Stichting Oude Groninger Kerken en de Kerkvoogdijraad van de Molukse Kerken wordt daarmee gehonoreerd. Geconcludeerd kan worden dat de in dit besluit aangegeven waarden bescherming op grond van de Monumentenwet 1988 rechtvaardigen.

De bijgevoegde kaart maakt deel uit van dit besluit.

6.140806298012

- begrenzing rijksmonument
- rijksmonumentnummer
- kadastraal perceel
- perceelnummer

Scale 1: 1.000

printdatum: 4-11-2013